

Haberler iyi, önemli olan netice

Son haftalarda ekonomi ile ilgili haberler "genelde" iyi haberler. Ancak önemli olan netice. Netice ise; (1) İhracatı canlandırarak üretimi harekete geçirmeyi, (2) Yurda döviz girişindeki tıkanıklığı açmayı gerektiriyor.

İyi haberler gevşemeye yol açmamalı.

Örneğin Dünya Bankası'nın geçen haftaki açıklaması "abarlıklı" bir "övgü" niteliğinde idi. Dünya Bankası açıklamasına göre, Türkiye mega projeler ile zirveye yerleşmiş durumda.. Dünya Bankasının verilerine göre 2015 yılında 44.7 milyar dolarlık kamu ve özel sektör ortaklığı projeleri nedeniyle Türkiye 2015 yılında küresel yatırım projeleri stokunda yüzde 40 ağırlığa sahip. (16/6/2016)

Mega projeler uzun dönemde ülkeye iyilik getirir. Bu bakımdan çok önemlidir. Fakat bu projelerin finansmanı ve de yenilerinin yapılabilmesi, ülkede üretimin artmasına, büyümenin artmasına bağlıdır.

Mega projelerin 3'ü bu yıl hizmete açılıyor. Ulaştırma Bakanı Ahmet Arslan, Orhangazi Köprüsü, Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve Avrasya Tüp Geçiti'nin bu yıl tamamlanarak hizmete açılacağını belirtti. (17/6/2016)

Mega projelerin finansmanı bankaların yurtdışından daha fazla borçlanmasına yol açıyor.

Bankalar 2015 yılında yurtdışından

OLAYLARIN İÇİNDEN

Tefik Güngör

gungoruras@superonline.com

şından 33.5 milyar TL kredi kullandı. Dış kaynaktan sağlanan bu imkanlarla genelde mega projelerin finansmanı sağlandı. Bankalar, üçüncü havalimanına 4.5 milyar dolar, Üçüncü Köprü'ye 2.3 milyar dolar, İstanbul-İzmir otoyol projesine 5 milyar dolar kredi veriyor. (16/6/2016)

Devletin ve özel sektörün inşaat yatırımlarının hızı kesilmiyor.

Rize-Artvin havaalanı da deniz üzerine inşa edilecek. Havalimanının inşa edileceği alanda deniz derinliği 30 metre. 750 milyon TL'lik projenin 2 yılda tamamlanması bekleniyor. (13/6/2016)

İstanbul'da Zeytinburnu'nda 6 kuleden oluşan konut ve alışveriş merkezi projesin 3 milyar TL'lik bir proje olduğu açıklandı. (16/6/2016)

Elektrikte kurulu güç bir yıl da yüzde 2.6 oranında artarak 75

bin megavata ulaştı.

Bir yılda kurulu güç artışında doğalgaz santralleri önde, 563 megavatlık doğalgaz, 430 megavatlık kömür, 305 megavatlık hidrolik santral devreye girdi. Kurulu güç artışı rüzgarda 267, güneş santralinde 195 megavat. (16/6/2016)

İstanbul Sanayi Odası'nın İran'da 140 birimden oluşacak bir Organize Sanayi Bölgesi kuracağı açıklandı. Kurulacak bölgeye 19 milyar dolarlık yatırım yapılacağı belirtiliyor. (14/6/2016)

Doğrudan yatırım için Türkiye'ye giriş yapan yabancıların ülkeden çıkmaları üzücü.

İngiliz Tesco-Kipa market zincirinin ardından Siirt'te 515 Megawatt gücünde elektrik santrali yatırımına sahip Avrupa'nın en büyük yenilenebilir elektrik üreticisi Norveç'li Stalkraft şirketi de Türkiye'den çıkma kararı aldı. (14/6/2016)

AB İstatistik Ofisi tarafından yayınlanan bilgiler, Türkiye'de belli tüketim maddelerinde fiyatların ne ölçüde yüksek olduğunu ortaya koyuyor.

Satın alma gücü paritesine göre 2015 yılında, AB ülkelerinde ortalama kişi başı gelir 100 iken, Türkiye'de 53, ortalama kişi başı bireysel tüketim 100 iken, Türkiye'de 58 oldu.

AB ülkelerinde ortalama 100 olan gıda ve alkolsüz içki fiyatları, Türkiye'de 990, alkollü içki-

ler 190, tütün 48, ekmek 71, et 78, süt ve sütlü ürünler 122 olarak hesaplandı.

Fiyatların yüksekliği eğlence harcamalarında bile kısıntıya yol açıyor.

Sinemada bilet ücretlerinin artması nedeniyle sinema izleyen sayısında azalma başladı. İstanbul'da sinema biletleri 31 TL oldu. (16/6/2016)

Karşılıksız çek sorunu gene gündemin başına yükseldi. 2016 yılının ilk 5 aylık döneminde karşılıksız çek sayısında yüzde 111 oranında, miktarında ise yüzde 82 oranında artış oldu. Türkiye genelinde yılda 60 milyon kişi sinemaya gidiyor

Karşılıksız çekteki olumsuz gelişme sonucu karşılıksız çek imzalanınların hapisle cezalandırılması için yeni düzenlemelere hazırlık başladı. (16/6/2016)

Geçici tarım işçileri ürün alanlarına gidiyor. Türkiye'de resmi rakamlara göre 300 bin, tahminlere göre 1 milyon mevsimlik gezici işçi var. Mevsimlik gezici işçilik sistemi geleneklere dayalı bir örgütlenmeye sahip. Dayılar ve çavuşlar işverenle anlaşarak ürün toplamak için işçi buluyor.

Geçici işçi başına dayılara çavuşlara ödeme günde 40-50 TL dolayında. Ne var ki, Gürcü göçmenler ve Suriyeli sığınmacılar şimdilerde gezici işçilerin işlerini ellerinden almaya başladı. (15/6/2016)

Özet

GLOKAL BAKIŞ

Gündüz Fındıkçioğlu

findikciog@tskb.com.tr

Özetleyelim. Petrol fiyatındaki düşüş ülkenin enerji faturasını inanılmaz ölçüde azaltmıştır. Bu olumlu etki petrol fiyatlarındaki baz etkisinin sürmesiyle 2016 sonuna kadar devam edecektir. Sadece 2011 ve 2013 yıllarında ciddiye alınır miktarda enerji dışı cari açık verildi.

Dolayısıyla cari açık göreceli olarak hayli önemsizleşerek GSYH'ye oranla yüzde 4-4.5 aralığına yerleşiyor. Daha doğrusu yerleşecekti, hatta daha da düşecekti ki

turizm sorunu çıktı.

Ekonomiye ve istihdama etki- si bir yana, ödemeler dengesinde doğrudan cari açığa eklenecek bir turizm geliri düşüşü var. Şu anda- ki resmi verilerin yıllıklandırıl- ması 9 milyar dolar düşüşe işaret ediyor ki yaz aylarında düşüş ivme kazanacaktır. 10-12 milyar dolar kadar doğrudan düşüş görülecek. Yine de cari açık düşük kalacak. Bu ilk nokta.

Geçen sene kur etkisini ban- kalarda ve halka açıklarda zaten görmüştük. Kur en büyük risk ve bu hem bankalar, hem reel sek- tör için böyle. **ISO 500** verisiyle durumu derli toplu halde tekrar gördük. Kısa bir hesaplama açık pozisyon taşıyan **ISO 500**'ün po- zisyonunun yüzde 80'ini "sigor- talayamadığını" gösteriyor ki tu- haf. Kur etkisi geçen sene ilk 3 çey- rekte yaşandı ve her açıdan Ekim 2015'te tepe yaptı. Durum şu an- da kurun durulmasıyla düzeliyor. Bu arada ne bankalar, ne de reel sektör doğru dürüst karlılığa sa- hip. Bu sorun ciddi bir sıkışma de- mektir. Bu

ki düşüş yıllardır devam ediyor ve şu anda bankaların karlılığı öde- dikleri mevduat faizinin altında. Reel sektörün karlılığı daha da düş- ük. Faiz-amortisman-vergi öncesi karlılığı yüzde 8,7'ye düşmüş bir reel sektör ve ortalama öz kaynak karlılığı zorlukla yüzde 11.1'i bu- labilmiş bir bankacılık sektörüyle gelecek planı yapmak zorlaşıyor. Verimlilik ve organizasyon başa- rısızlığı söz konusu.

Üçüncü nokta şudur: Sanılanın tersine ücretler verimliliğe göre yüksek seyrediyor. Bunun nedeni verimliliğin yataylaşmış olması. Yani geleceği kaybederek (büyü- düğümüz kadar) büyüyoruz; idare ediyoruz. Reel ücretler yıllardan beri verimliliğin üzerinde artıyor. Transferler, kamu cari harcamaları, kamu bankalarının hala be- şinci viteste gitmeleri şunu gösteriyor: AK Parti bir sosyal demok- rat iktidarın hayal edemeyeceği kadar gelir "dağıtmaktadır". Sömürü vb. fikirleri olan insanlara duyurulur. Sömürü teorik bir laf. Gerçek şu ki transferler devam ediyor. Nedeni ne olursa olsun bu

verimliliğe bu ücret seviyesi hiç de düşük sayılmaz. Zaten ortada cid- di bir kâr da yok. Genele bakarsak "kâr çok yüksek, ücret çok düşük, olmaz böyle" denecek bir durum söz konusu değil.

Son nokta. Özellikle tüketici kredilerinin 2016 ilk çeyrek dö- nemde baş aşağı gidişi sürdürdük- lerini gördük ve bu kamunun ayağı gazda olduğu halde böyle. İkinci çeyrekte toparlanma var. Dolayı- sıyla ilk çeyrekteki yüksek özel tü- ketim harcaması, alt kalemlerdeki tuhaflık bir yana, kredilerle açıklanamaz. Suriyeli harcaması, ü- cret artışı ve "servet etkisi" akla ge- liyor. Nedir tam açıklayamadım ama fazlasıyla yüksek bir özel tü- ketim harcaması rakamı gördük.

Özetin özeti: Fed, hızla faiz ar- tırmazsa 3.5 GSYH artışı, 6.8 TÜ- FE, 4.3 cari açık/GSYH, 50-100 puan arası efektif fonlama faizi düşüşüyle yılı geçebiliriz ki kurun bu şartlarda yeni bir şok yaşatma- yacağını varsayıyoruz. Fed, fazla hareket etmemeli. Seneye tekrar bakarız. Zaten senelik bakıyoruz, günlük yaşıyoruz.

Batı sermayesi sanayiden çıkışta

ISO 500 şirketlerinde yabancıların payı sürekli azalıyor. 2010'da 148 firmada yabancı ortak bulunurken 2015'te bu şirketlerin sayısı 125'e kadar geriledi

TÜRKİYE sanayisi içinde yabancıların payı her geçen yıl geriliyor. **Istanbul Sanayi Odası**'nın her yıl yayınladığı 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması da rakamlarıyla bu trendi ortaya koyuyor. 2010 yılında Türkiye'nin en büyük 500 sanayi şirketinin 148'inde yabancı ortak bulunurken, geçen yıl bu sayı 125'e geriledi. **ISO 500** 2015 verilerine göre yabancılar da sadece sayı azalmadı, yabancı ortaklıkların satış hasılatı, brüt katma değer, ihracat ve üretimden satışları gibi bütün temel kalemlerde payları geriledi. Bu şirketlerin **ISO 500**'ün yarattığı toplam brüt katma değer içindeki payı 5 yıl içinde yüzde 35,3'ten yüzde 18,4'e düştü. Büyük şirketler arasında yabancıların en fazla ortak oldukları sektör ulaştırma araçları imalatı ve gıda oldu. Son 5 yılda bu iki sektörde de sınırlı düşüş görüldü. İlk 500'de yer alan şirket sayısı ulaşım araçlarında 26'dan 25'e, gıdada 23'ten 19'a geriledi. Çelik sektöründeki yabancı ortaklı şirket sayısı 9'dan 5'e düştü. En fazla düşüş ise kimya sektöründe oldu.

Tekstil ve kimya

Listede 2010'da 'diğer kimyasallar' sektöründe faaliyet gösteren 17 firma yer alırken, geçen yıl bu rakam 8'e geriledi. Sektör kapsamı petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünlerini de içine alacak şekilde genişletildiğinde yabancı ortaklı şirket sayısının 34'ten 20'ye gerilediği görülüyor. Bu alandaki en önemli sapma ise Azeri Socar'ın Petkim'i satın alması oldu. Tekstil sektörü hiçbir zaman yabancıların çok fazla ilgi gösterdiği bir alan olmadı. Buna rağmen 2010 yılında biri yüzde 100 yabancı sermayeli 3 firma ilk 500 firma arasına girmeyi başarmıştı. 2015'e gelindiğinde ise yabancı ortaklı hiçbir firma Türkiye'nin sanayi devleri arasında kendine yer bulamadı. Hazır giyimde faaliyet gösteren şirket sayısı ise 2'den 3'e çıktı. Yabancı paylı şirketlerin üretimden satışlarının toplam içindeki payı 2010'da 30,9 seviyesindeyken 2015'te yüzde 30,9'a geriledi. Net satış hasılatında ise daha sert düşüş görüldü. Yabancı paylı şirketlerin toplam içindeki payı yüzde 35,3'ten yüzde 31,8'e geriledi. Yaratılan katma değerdeki düşüş sert dikkat çekti. 5 yıl içinde 500 şirketin yarattığı brüt katma değer 87 milyar liradan 152 milyar liraya yükselirken, yabancıların ise 31 milyar liradan 28 milyar liraya geriledi. Böylelikle payları 35,3'ten 18,4'e düştü.

Her kategoride düşüş var

Yabancı paylı şirketlerin toplam içindeki payı neredeyse her kategoride düştü. Özkaynak içinde yüzde 24,1'den yüzde 16,2'ye, aktifler içinde yüzde 27'den yüzde 15,6'ya, toplam kâr içinde yüzde 25,9'dan yüzde 18,7'ye, ihracat içinde yüzde 44,9'dan yüzde 38,5'e, istihdamda yüzde 28,7'den yüzde 22'ye geriledi. Öte yandan yabancılar son 5 yılda Türkiye'de ortak oldukları şirketlerdeki paylarını artırdılar. 2010'da **ISO 500**'deki şirketlerin 45'i yüzde 100 oranında yabancılar aittken, 2015'te bu rakam 51'e yükseldi. Yabancıların ortalama hisse oranı ise yüzde 67'den 71'e çıktı.

